

MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS

BYROJA E ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

Programi mësimor

ARTI FIGURATIV

për klasën V

Shkup, 2021

TË DHËNA ELEMENTARE PËR PROGRAMIN MËSIMOR

Lënda mësimore	Arti figurativ
Lloji/kategoria e lëndës mësimore	I detyrueshëm
Klasa	V (pesë)
Temat/fushat e programit mësimor	<ul style="list-style-type: none"> • Vizatim • Pikturë • Formësimi dhe ndërtimi plastik • Grafikë • Dizajni dhe komunikimi vizual
Numri i orëve	1 orë në javë /36 orë në vjet
Pajisjet dhe mjetet	<ul style="list-style-type: none"> • Mjete audio-vizuale (TV, DVD player, projektor LCD, kasetë, aparat fotografik digjital, kamerë digjitale, kompjuter, tabelë interaktive, tabletë për vizatim, printer ose pajisje tjetër digjitale). • Internet, softuerë edukativ. • Mjete dhe materiale për vizatim (letër, laps, ngjyra druri, flamasterë, ngjyra vaji, bajc, tush, pendë, shkumës, dru, qymyr, materiale natyrore dhe artificiale, këmbalec piktorësh). • Mjete dhe materiale për pikturim (akuarel, gvazh, temperë, pastel, ngjyra natyrore dhe artificiale, materiale për kolazh, ngjitës dhe gërshërë). • Mjete për formësim dhe ndërtim plastik (plastelinë, argjil, argjil me ngjyrë, brumi, plastikë, ambalazh, letër alumini, tel, pe, pëlhurë, rërë, borë, stiropor, fruta, gurë, rrënjë, degë, shpakëll, etj.) • Mjete printimi (matricë, fletë grafike - print, gips, karton-vulë, rul, jute, lesh, dantella, karton fjongo, etj.). • Mjete për dizajn dhe komunikim vizual (fotografi, video regjistrim (video klip), reklamë, ilustrim, ballinë, internet, strip, shenjë vizuale, vazo, llamba, llambadarë, bizhuteri, kartolina urimi, dekorime, letra të lyera)

	<ul style="list-style-type: none"> • Mjete vizuale (vizatime, fotografi, punime, revista, libra, afishe, posterë, aplikacione, ilustrime, prospekte). • Mjete pamore (vizatime, fotografi, punime, revista, libra, pllakate, postera, aplikacione, ilustrime, fletëpalosje, skulptura, muze)
Norma e kuadrit mësimor	<p>Puna edukativo-arsimore në klasën e pesë mund të kryhet nga një person që ka titullin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profesor/arsimtar/mësues i grupit klasor, VII/1 ose VI/1 (sipas KMK-së) dhe 240 SETK; • Pedagog i diplomuar, VII/1 ose VI/1 (sipas KMK-së) dhe 240 SETK.

LIDHSHMËRIA ME STANDARDET KOMBËTARE

Rezultatet e mësimimit të përmendura në programin mësimor shpijnë në përvetësimin e kompetencave të mëposhtme të përfshira me fushën **Shprehja artistike dhe kultura** nga Standardet kombëtare:

Nxënësi/nxënësjja di dhe/ose është i aftë:	
VIII-A.1	të manifestojë njohuri për format e ndryshme të shprehjes artistike nga të gjitha fushat e kulturës (letërsi, muzikë, arte pamore, arte interpretuese, arte dekorative, arkitekturë, dizajn),
VIII-A.2	të identifikojë manifestime të ndryshme të kulturës popullore dhe ndikimin e tyre në zhvillimin e vlerave estetike;
VIII-A.3	t'i shprehë idetë, përvojat dhe emocionet e tyre, duke përdorur forma artistike ose të tjera të shprehjes krijuese (individuale ose kolektive),
VIII-A.4	për t'i interpretuar idetë, përvojat dhe emocionet e shprehura në produktet e artit të krijuara nga të tjerët që i përkasin kulturave së tyre ose të tjera,
VIII-A.5	të manifestojë njohuri për kulturën e vet dhe mënyrat e ndryshme të shprehjes së saj nëpërmjet letërsisë dhe arteve pamore, muzikës dhe vallëzimit, objekteve dhe produkteve të tjera kulturore,
VIII-A.6	t'i identifikojë dallimet dhe ngjashmëritë midis kulturës së vet dhe kulturave të tjera në mjedisin e vet më të ngushtë dhe më të gjerë dhe të analizojë lidhjen dhe ndërvarësinë e tyre.
Nxënësi/nxënësjja pranon se:	
VIII-B.2	qëndrimi kritik ndaj veprave të ndryshme të artit është i rëndësishëm për zhvillimin e vlerave estetike individuale dhe shoqërore.

Programi mësimor gjithashtu përfshin kompetencat përkatëse në fushat e Standardeve Kombëtare:

Shkrim-leximi digjital, zhvillimi personal dhe social, shoqëria dhe kultura demokratike, teknika, teknologjia dhe sipërmarrësia.

Nxënësi/nxënësjat dhe është i/e aftë:	
IV-A.2	të vlerësojë kur dhe në çfarë mënyre është i nevojshëm edhe përdorimi efektiv i TIK për të zgjidhur një detyrë/problem;
IV-A.5	të përcaktojë se çfarë informacioni i nevojitet, të gjejë, të zgjedhë dhe të shkarkojë të dhëna, informacione dhe përmbajtje digjitale;
IV-A.7	të zgjedhë dhe të përdorë mjetet e duhura të komunikimit TIK, të ndajë në mënyrë të sigurt informacionin, të kontaktojë dhe të bashkëpunojë me të tjerët në projekte online, në aktivitete sociale ose për përdorim personal;
IV-A.8	t'i përdor përmbajtjet digjitale, rrjete arsimore dhe sociale dhe retë digjitale në mënyrë të sigurt dhe të përgjegjshme;
V-A.4	të bëjë vlerësim të aftësive dhe arritjet e tija/saja (duke përfshirë pikat e forta dhe të dobëta) dhe mbi atë bazë të përcaktojë prioritetet që do t'i mundësojnë atij/saj të zhvillohet dhe përparojë;
V-A.6	të vendosë synime për të mësuar dhe zhvillim personal dhe të punojnë për tejkalimin e sfidave që paraqiten në rrugën drejt arritjes së tyre;
V-A.7	t'i përdorë përvojat e veta për ta lehtësuar mësimin dhe për ta përshtatur sjelljen e vet në të ardhmen;
V-A.8	të organizojë koha e tij në mënyrë që do t'i mundësojë atij/asaj të arrijë në mënyrë efikase dhe efektive qëllimet e vendosura dhe të kënaqë nevojat e tij;
V-A.10	të zbatojë parimet etike në vlerësimin e të drejtës dhe të gabuarës në veprimet e veta dhe të të tjerëve dhe të shfaqë tipare të virtytshme të karakterit (siç janë: ndershmëria, drejtësia, respekti, durimi, kujdesi, mirësjellja, mirënjohja, vendosmëria, guximi dhe vetë disiplina);
V-A.11	të veprojë në mënyrë të pavarur, me vetëdije të plotë se prej kujt, kur dhe si mund të kërkojë ndihmë;
V-A.12	të përballet me sukses me presionet sociale;
V-A.13	të komunikoj me të tjerët dhe ta paraqes veten në mënyrë të përshtatshme në situatën;
V-A.14	të dëgjojë në mënyrë aktive dhe të reagojë në mënyrë të përshtatshme, duke treguar empati dhe mirëkuptim për të tjerët dhe duke shprehur shqetësimet dhe nevojat e veta në mënyrë konstruktive;
V-A.15	të bashkëpunojë me të tjerët në arritjen e qëllimeve të përbashkëta, duke ndarë pikëpamjet dhe nevojat e veta me të tjerët dhe duke marrë parasysh pikëpamjet dhe nevojat e të tjerëve;
V-A.17	të kërkojë informacion kthyes dhe mbështetje për veten, por gjithashtu të ofrojë informacione kthyes dhe mbështetje konstruktive në dobi të të tjerëve;
V-A.19	të japë sugjerime, të marre parasysh mundësitë e ndryshme dhe t'i parashikojë pasojat në mënyrë që të nxjerrë përfundime dhe të marre vendime racionale;
V-A.21	ta analizojnë, vlerësojë dhe përmirësojë të mësuarit e vet;
VI-A.2	të analizojë sjelljen e vet për të përmirësuar veten, duke vendosur qëllime reale dhe të arritshme për veprim aktiv në komunitet;
VI-A.5	t'i kuptojë dallimet midis njerëzve mbi çfarëdo baze (përkatësia gjinore dhe etnike, moshë, aftësitë, statusi social etj.);
VI-A.6	ta njohë praninë e stereotipave dhe paragjykimëve mes vetes dhe të tjerëve dhe të kundërshtojë diskriminimin;

VI-A.17	të analizojë ndikimin e mediave të shkruara, elektronike dhe sociale në opinionin publik dhe të zgjedhë burime të besueshme të informacioneve mbi të cilat do të bazohen pikëpamjet e tyre;
VII-A.4	të gjenerojë ide dhe krijojë aktivitete që çojnë në produkte dhe/ose shërbime;
VII-A.9	të marrë pjesë aktivisht në punën ekipore sipas rregullave të miratuara më parë dhe me respekt të vazhdueshëm për rolin dhe kontributin e të gjithë anëtarëve të ekipit.
Nxënësi/nxënësja kupton dhe pranon se:	
IV-B.1	shkrim-leximi digjital është thelbësor për jetën e përditshme, sepse e lehtëson mësimin, jetën dhe punën, kontribuon në zgjerimin e komunikimit, krijimtarisë dhe inovacionit, ofron mundësi të ndryshme për argëtim;
IV-B.3	potenciali i TIK-ut do të rritet dhe duhet të monitorohet dhe përdoret, por gjithashtu duhet të ketë një qëndrim kritik ndaj besueshmërisë, konfidencialitetit dhe ndikimit të të dhënave dhe informacioneve të disponueshme nëpërmjet pajisjeve digjitale;
IV-B.5	informacioni i disponueshëm në hapësirën digjitale duhet të përdoret në mënyrë etike, sipas rregullave të përcaktuara dhe për të mirën e njerëzve;
V-B.3	arritjet personale dhe mirëqenia e dikujt në masë të madhe varen nga puna që ai/ajo investon dhe rezultatet që i arrin;
V-B.4	çdo veprim që e ndërmerret ka pasoja për të/saj dhe/ose mjedisin e tij/saj;
V-B.7	iniciativa, këmbëngulja dhe përgjegjësia janë të rëndësishme për zbatimin e detyrave, arritjen e qëllimeve dhe tejkalimin e sfidave në situatat e përditshme;
V-B.8	ndërveprimi me të tjerët është i dyanshëm - ashtu siç ka të drejtë t'i kërkojë të tjerëve që t'i mundësojnë atij/asaj të jetë i kënaqur me interesat dhe nevojat e tij/saj, po ashtu edhe ai/ajo ka përgjegjësi t'u japë hapësirë të tjerëve për të kënaqur interesat dhe nevojat e tyre;
V-B.9	kërkimi i informacionit kthyes dhe pranimi i kritikës konstruktive shpie në përparim personal në planin individual dhe social;
VI-B.2	të gjithë njerëzit, përfshirë edhe fëmijët, kanë të drejtë të shprehin mendimet dhe qëndrimet e tyre dhe të marrin pjesë në vendimarrje në lidhje me nevojat dhe interesat e tyre;
VI-B.9	çdo qytetar duhet të marrë përgjegjësinë për ndryshimet në natyrë të shkaktuara nga aktivitetet njerëzore;
VII-B.4	etika e punës, ndjeshmëria kulturore dhe qëndrimi ndaj të tjerëve janë të rëndësishme për krijimin dhe ruajtjen e një klime pozitive pune.

REZULTATET NGA MËSIMI

<p>Tema: VIZATIM Gjithsej: 8 orë</p>	
<p>Rezultatet nga mësimi</p> <p>Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. krijon një vizatim duke përdorur teknika të reja (tush me ngjyrë, hijezim, kontrast vijash me intensitete të ndryshme etj.); 2. përdor vijën vizuale, ritëm, teksturë dhe kompozim në vizatim; 3. dallon tërësinë dhe detalin dhe krijon një kompozim me detaje; 4. krahason vizatimet e artistëve të njohur bazuar në statikën - dinamikën, motivin, teknikën, pasurinë e vijave, ritmin dhe teksturën; 5. vizaton vizatime artistike në kompjuter. <p>Nxënësi / nxënësja do ta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zhvillon aftësi për të vlerësuar estetikisht vizatimet. 	
<p>Përmbajtjet (dhe konceptet)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teknika vizatimi me materiale të ndryshme artistike (tush me ngjyra, vija e drejtimit, statika, dinamika, tekstura, manovrimi, hijezimi, kontrasti, intensiteti); • Elementet dhe parimet e artit në vizatim dhe vlerësimi estetik i vizatimeve (motivi, kombinimet e pikave, vijave dhe zonave, tërësia dhe detaji, pasuria e vijave, ritmi i vizatimeve, kompozimi, vizatimi artistik, vlerësimi estetik). 	<p>Standardet e vlerësimit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Njeh perspektivën dhe vijën e shikimit në natyrë dhe i përdor në vizatim; • Kombinon pika, vija dhe zona dhe vizaton teksturë; • Dallon statikën dhe dinamikën dhe vizaton e manovron me dushe me ngjyra; • Zbaton teknikën e hijezimit për të paraqitur hijet në objekte; • Vizaton kontrastin e vijave me intensitet të ndryshëm; • Krijon një kompozim me detaje; • Analizon dhe krahason vizatimet e artistëve të njohur; • Zbaton motivin, pasurinë e vijave, ritmin dhe teksturën si elemente artistike në vizatim; • Përdor programe kompjuterike për të ndërtuar një vizatim.

Shembuj të aktiviteteve

- Nxënësit vizatojnë një motiv me vijë p.sh. **pemë/t**, duke zbatuar elementet artistike: hapësirë, perspektivë dhe teksturë. Për ta bërë këtë, ata përdorin: një kombinim lapsi, tush me brushë, tush me pendë, qymyr, pastel - bardh e zi. Mësuesi i udhëzon ata të krijojnë një atmosferë të dimensionit të tretë duke përdorur dritën, errësirën dhe hijen;
- Nxënësit vizatojnë në një motiv p.sh. **zogj, gjel, pallua** ose të ngjashme, duke zbatuar elementet artistike: vijë dhe harmoni në vijë. Materialet e përdorura janë: laps, tush me brushë, tush me pendë, qymyr, pastel - bardh e zi. Duke vënë re se vija e lapsit nuk duhet të mbulohet nga tushi.
- Nxënësit vizatojnë një motiv natyrë e qetë p.sh. **frutat e vjeshtës**, duke zbatuar tonin e elementit të artit dhe si materiali përdorni një tush labirint. Mësuesi i udhëzon ata të krijojnë një atmosferë të dimensionit të tretë;
- Nxënësit vizatojnë në një motiv p.sh. **pemë/t**, duke zbatuar elementin e artit drejtim / drejtim vertikal. Pastaj përdorin: kombinim lapsi, tush me brushë, tush me pendë, qymyr, pastel - bardh e zi;
- Nxënësit me ndihmën e kompjuterit analizojnë vepra të artistëve të famshëm dhe vizatojnë motiv p.sh. **dhomën time** (në kompjuter ose një vizatim të lirë, të vizatuar me dorë) dhe si elemente artistike aplikojnë hapësirën dhe formën. Vizatojnë me kombinim lapsash dhe pastel ose programet e vizatimit në kompjuter. Mësuesi ju jep udhëzime nxënësve të krijojnë iluzione me hije tredimensionale me dritë/errësirë;
- Nxënësit vizatojnë në motiv p.sh. **degët dhe gjethet e thata**, duke përdorur vijat elementare të artit dhe kontrast në vijën. Mësuesi u jep udhëzime për njohjen dhe perceptimin e vijës së karakterit në vizatim dhe si materiale përdorin: kombinim lapsi, tush me brushë, tush me pendë, qymyr, pastel - bardh e zi, duke vënë re se vija e lapsit nuk duhet të mbulohet nga tushi;
- Nxënësit vizatojnë një motiv p.sh. **frutat e vjeshtës - misër ose shegë**, duke zbatuar elementet e artit: vijën, vëllimin dhe teksturën në vijën. Mësuesi i udhëzon ata të krijojnë vëllim me ndihmën e teksturës së vijës. Si materiale në vizatim nxënësit përdorin: kombinim i lapsit, tush me brushë, tush me pendë, qymyr, pastel - bardh e zi, duke vënë re se vija e lapsit nuk duhet të mbulohet me dush;
- Nxënësit vizatojnë një motiv p.sh. **hardhi rrushi**, duke zbatuar elementet e artit: vijën, hapësirën, pasurinë e vijave, ritmin, teksturën dhe kompozimin. Mësuesi udhëzon nxënësit të krijojnë plane kur bëjnë peizazhin. Si materiale të përdorura: kombinim lapsi, tush me brushë, tush me pendë, qymyr, pastel - bardh e zi. Shënim: vija e lapsit nuk duhet të mbulohet nga tushi;
- Nxënësit, në pajisjet digjitale, hulumtojnë programe kompjuterike të reja vizatimi dhe ndërtojnë një vizatim të pavarur.

Tema: **PIKTURË**

Gjithsej: **15 orë**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. përdor materiale, teknika dhe elemente të ndryshme artistike dhe krijojnë një imazh;
2. aplikojnë kontrast komplementar të ngjyrave të ngrohta/të ftohta dhe ngjyrave të errëta/të ndritshme gjatë pikturimit;
3. të krijojnë pikturë teksturë dhe të përcaktojnë karakterin e motivit të pikturave;
4. Pikturojnë me ndihmën e programeve kompjuterike.

Nxënësi/nxënësja do:

1. zhvillon imagjnatën dhe kreativitetin nëpërmjet pikturës.

Përmbajtjet (dhe konceptet)	Standardet e vlerësimit
<ul style="list-style-type: none"> Materialet e artit, teknikat dhe elementet në pikturë: nënshtresa, aksesore, materiale për pikturë - tempera, ngjyra uji, guazh, ngjyra natyrale dhe artificiale, toni, ngjyra, kontrasti komplementar, ngjyra të ngrohta dhe të ftohta, ngjyra të errëta dhe të ndritshme, hapësirë të brendshme dhe të jashtme; 	<ul style="list-style-type: none"> Përdor mjete të ndryshme dhe sipërfaqe për pikturim; Dallon tonet dhe ngjyrat, i kombinon dhe bën figurë; Paraqet një kontrast komplementar i ngjyrave të ngrohta/të ftohta dhe ngjyrave të errëta/të ndritshme; Percepton dhe pikturon hapësirën e brendshme dhe të jashtme.
<ul style="list-style-type: none"> Vlerësimi estetik: tekstura e pikturës, kompozimi akromatik dhe kromatik, transformimi, shtresa e ngjyrave, kombinimi i formave të mëdha dhe të vogla, karakteri i motivit dhe vlerësimi estetik, motivi - natyrë e qetë, peizazh, portret, kompozim. 	<ul style="list-style-type: none"> Krijon teksturë piktoreske; Shndërron kompozimin akromatike në kromatike; Aplikon shtresa të ndryshme të ngjyrës në sipërfaqe e pikturës; Pikturon me kombinim të formave të vogla dhe të mëdha; Përcakton karakterin e motivit të pikturës (e vlerëson estetikisht); Dallon motive të ndryshme (natyrë e vdekur, peizazh, portret, kompozim) dhe i emërton; Përdor programe kompjuterike në pikturë.
<p>Shembuj të aktiviteteve</p> <ul style="list-style-type: none"> Nxënësit vizatojnë një motiv p.sh. figurë njeriu, duke zbatuar elementet artistike: ngjyrën, përmasat dhe formën dhe si materiale përdorin: temperë, bojëra uji, pastel. Mësuesi u jep udhëzime për të krijuar një kompozim në të cilin format e ulur dhe në këmbë do të dallohen në dy rrafshet dhe në të njëjtën kohë të përdorin mjete dhe baza të ndryshme për pikturë. Nxënësit vizatojnë motivin p.sh. pushimi im në det, duke përdorur si element artistik ngjyrat e ftohta dhe të ngrohta dhe si material përdorin akuarelin. Mësuesi u jep udhëzime për krijimin e një kompozimi peizazhi me plane që është një kontrast plotësues i ngjyrave të ngrohta / të ftohta dhe ngjyrave të errëta / të ndezura. Nxënësit vizatojnë një motiv p.sh. ylberi duke përdorur elementin e ngjyrës ngjyra - ngjyra të ftohta dhe të ngrohta dhe si material përdorin - tempera. Mësuesi/ja jep drejtimin për krijimin e një kompozimi me lule duke theksuar spektrin e ngjyrave. Nxënësit pikturojnë një motiv të peizazhit të vjeshtës duke përdorur elementët e artit ngjyrën (ngjyrat e ngrohta) dhe hapësirën, si material përdorin tempera. Mësuesi/ja i drejton ata të krijojnë një kompozim duke theksuar hapësirën e jashtme. Nxënësit pikturojnë një motiv të peizazhit të vjeshtës duke përdorur elementët e artit ngjyrën (ngjyrat e ngrohta) dhe hapësirën, si material përdorin tempera. Mësuesi/ja i drejton ata të krijojnë një kompozim duke theksuar hapësirën e jashtme. 	

- Nxënësit vizatojnë një motiv p.sh. **natyra e qetë** duke përdorur elementët e artit formën dhe kompozimin vertikal/horizontal, si material përdorin tempera. Mësuesi u jep udhëzime për krijimin e një kompozimi nga gota, pjata, bokalli, shishja apo enë të tjera për të theksuar formën, por edhe hapësirën e brendshme dhe të jashtme.
- Nxënësit krijojnë një motiv p.sh. **lule** duke zbatuar elementet artistike: drejtimin, formën, ngjyrën dhe teksturën dhe si material përdorin një kolazh letre. Mësuesi/ja i udhëzon të krijojnë një mozaik duke theksuar një formë qendrore dhe duke përdorur mjete dhe nënshtresa të ndryshme për pikturë.
- Nxënësit vizatojnë një motiv p.sh. **kopsht me lule të verdha** dhe një kopsht me manushaqe, duke përdorur si element artistik ngjyrën (ngjyrat e ftohta dhe të ngrohta) dhe kontrastin plotësues të ngjyrave. Si material përdorin tempera. Mësuesi/ja jep udhëzimin për krijimin e një kompozimi duke theksuar kontrastin jeshile - e kuqe; e verdhë - vjollcë; blu - portokalli ose të transformojnë përbërjen akromatike në kromatike.
- Nxënësit pikturojnë një motiv p.sh. **portret** me përdorimin e elementeve të artit ngjyra dhe përmasa, dhe si materiale përdorin: temperë, bojëra uji, pastel. Mësuesi/ja jep udhëzime për aplikimin e shtresave të ndryshme të bojës në sipërfaqen e lyerjes.
- Nxënësit vizatojnë një **motiv bimor**, duke aplikuar një element artistik të ngjyrës - ngjyra të ftohta dhe të ngrohta me materiale pikturë - temperë dhe pastel. Mësuesi/ja i udhëzon të krijojnë një kompozim me planin e parë dhe të dytë dhe të aplikojnë shtresa të ndryshme bojë në një sfond pikturë.
- Nxënësit vizatojnë një motiv **rrip tradicional** duke përdorur një kompjuter dhe programe vizatimi. Si elementë artistikë përdorin: formën, ritmin, ngjyrën dhe madhësinë. Ata marrin udhëzime nga mësuesi për të krijuar një kompozim që thekson ritmin dhe udhëzimet për përdorimin e programeve të përshtatshme kompjuterike në pikturë.
- Nxënësit shikojnë foto kompjuterike me motive të ndryshme, përcaktojnë karakterin e motivit dhe vlerësojnë estetikisht vlerën artistike të figurës.
- Nxënësit vëzhgojnë figurat dhe bëjnë dallimin midis peizazhit, natyrës së qetë, portretit dhe kompozimit dhe perceptojnë elementet artistike dhe materialet e përdorura në krijimin e tyre.
- Nxënësit përdorin një kompjuter dhe programe të ndryshme për vizatim.

Tema: **FORMËSIMI DHE NDËRTIMI PLASTIK**

Gjithsej: **5 orë**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë:

1. përdor teknika dhe materiale të ndryshme për formësimin e plastikës në hapësirë dhe për të krijuar forma, modeluar dhe ndërtuar;
2. percepton dhe përshkruan vëllimin dhe kompozon një tërësi prej dy a më shumë figurash;
3. Ben dallimet mes relievit të lartë dhe të ulët dhe të modelon reliev të ulët;

4. formon dhe ndërton duke përdorur një kompjuter.

Nxënësi/nxënësja:

1. zhvillon kreativitetin dhe aftësinë manuale.

Përmbajtjet (dhe konceptet)	Standardet e vlerësimit
<ul style="list-style-type: none">Formësim plastik, modelim dhe ndërtim - elementet, materialet, mjetet dhe vlerësimi estetik (vëllimi - me kënd / i mbështjellë, konveks / konkav, përbërje, proporcion, kontrast, relief - i lartë / i ulët, forma të lira jo gjeometrike, trupa gjeometrike, skulpturë, bust etj.)	<p>Përdor mjete të ndryshme dhe materiale për formësim plastik dhe ndërtim;</p> <ul style="list-style-type: none">Përshkruan vëllimin (këndor / i mbështjellë, konveks / konkav) dhe e njeh atë në forma dhe struktura të ndryshme;Harton një grup me dy ose më shumë figura;Bën dallimin ndërmjet relievit të lartë dhe të ulët;Modelon relief të ulët dhe aplikon kontrast dhe proporcion;Bën model (lagje, rrugë, shesh, park) me zgjidhje hapësinore;Njeh dhe bën forma tredimensionale (statujë, relief, bust, strukturë arkitekturore).

Shembuj të aktiviteteve

- Nxënësit krijojnë modele nga kartoni, letra, pëlhura, fija, druri etj. për shfaqjen e kukullave **“Pinokio”**. Mësuesi/ja jep udhëzime për theksimin e formave me ndihmën e ngjyrës, formës, teksturës dhe krijimit të një uniteti elementësh. Nxënësit mësojnë të hartojnë një grup prej dy ose më shumë figurash;
- Nxënësit përdorin telin e butë si material pune për të krijuar forma të ndryshme vëllimore të një **zogu, foleje dhe motive të ngjashme**. Me ndihmën e palosjes dhe bashkimit krijojnë një formë voluminoze. Ata marrin udhëzime nga mësuesi për të krijuar një kompozim në të cilin elementët bazë të rreshtit do të njihen si element artistik në krijimin e kompozimit (raporti: bosh - plot);
- Nxënësit shikojnë forma dhe struktura të ndryshme dhe perceptojnë dhe përshkruajnë vëllimin në fjalë (të kënduar / mbështjellë, të fryrë / konkave) dhe e paraqesin atë në figurën e tyre;
- Nxënësit përdorin paketimin e ricikluar për të krijuar forma vëllimore të figurës së robotit të njeriut duke e udhëzuar mësuesin të theksojë format duke përdorur ngjyrën, formën, teksturën dhe të krijojë një unitet elementësh dhe të kompozojë një grup prej dy ose më shumë formash;
- Nxënësit bëjnë një model (lagje, rrugë, shesh, park) dhe në të paraqesin një zgjidhje hapësinore;
- Nxënësit modelojnë një përbërje me forma të ndryshme gjeometrike ose forma të lira në një pjatë balte duke shtuar material ose duke thelluar nënshtresën. Ata marrin udhëzime nga mësuesi për të krijuar një kompozim relief në të cilin do të njihen elementet bazë (të dalë / konkave, këndore / e mbështjellë);
- Mësuesi/ja jep shembuj të relievit të lartë dhe të ulët dhe nxënësit përcaktojnë dallimin ndërmjet tyre. Ata më pas modelojnë relief të ulët duke aplikuar kontrast dhe proporcion;

- Nxënësit bëjnë modele shtëpish, ndërtesash dhe strukturash me ndihmën e vëllimeve të ndryshme letre ose kartoni ose kuti të gatshme dhe krijojnë një vendbanim. Kompozimi duhet të njohë elementet bazë të urbanizmit, kontrastin e vëllimit dhe hapësirës dhe të krijojë një tërësi prej dy ose më shumë figurash;
- Nxënësit modelojnë skulptura të ndryshme nga kujtesa e muzetë e vizituara më parë ose skulptura në ajër të hapur me forma tredimensionale (statujë, relief, bust, portret, arkitekturë);
- Nxënësit shikojnë vepra të artit kompjuterik (format dhe strukturat: bust, statujë, portret, relief, arkitekturë) dhe njohin format e tyre tredimensionale.

Tema: **GRAFIKË**

Gjithsej: **3 orë**

Rezultatet nga mësimi

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. përdor teknikat suvasë dhe lino-prerje për printim;
2. stampa me forma dhe tekstura të ndryshme të sheshta;
3. bën dhe printon një shenjë të thjeshtë grafike ose element dekorativ.

Nxënësi/nxënësja do të:

1. zhvillon krijimtarinë duke bërë grafikë.

Përmbajtjet (dhe konceptet)

• Elementet dhe parimet në grafikë; mjetet dhe teknikat e printimit (linja, kontrasti, tekstura, forma, kompozimi, printimi, gdhendja, rul, matricë, fletë grafike, stampë kartoni, grafikë, monotip, kaligrafi, suvatje, lino-prerje).

Standardet e vlerësimit

- Përdor mjete të ndryshme për printim, veçmas dhe të kombinuara.
- Krijon një printim grafik me monotip dhe kaligrafi.
- Printoni duke përdorur teknikën e suvasë/linoprerjes.
- Aplikon forma dhe tekstura të ndryshme të sheshta nga tekstilet në teknikën e artit Karton-printim.
- Përdor një simbol të thjeshtë grafik ose element dekorativ në printim.

Shembuj të aktiviteteve

- Nxënësit bëjnë stampime të gjetheve me ngjyra nga bimë të ndryshme në një sipërfaqe kartoni të lyer dhe të thatë më parë, në mënyrë që të përftojnë një përbërje me ngjyra dhe forma të kundërta.
- Nxënësit krijojnë një bllok printimi duke përdorur teknikën e kaligrafisë. Materialet me tekstura të ndryshme (fije, leshi, pëlhura, çarçafë, pupla, smerile, rërë etj.) ngjiten në një sipërfaqe plastike ose kartoni për të përfutur një përbërje që do të përbëhet nga struktura të

ndryshme të theksuara. Një bojë aplikohet në sipërfaqen që rezulton, e cila më pas shtypet në letër, duke theksuar format me teksturë dhe kontrast.

- Nxënësit printojnë fletë grafike duke përdorur teknikën Monotip. Në një sipërfaqe plastike të lyer më parë me bojë, nxënësit përdorin një penel për të vizatuar një motiv mbi një pikturë abstrakte ose një drejtim të caktuar në artin modern, sipas udhëzimeve dhe modeleve të mëparshme të treguara nga mësuesi. Substrati i përgatitur shtypet në letër, duke krijuar një përbërje elementësh të formave të ndryshme, duke krijuar një unitet elementësh dhe harmoni.
- Nxënësit bëjnë grafika me dy ose më shumë ngjyra me teknikën lino-prerjes/suvasë. Për çdo ngjyrë nxënësi duhet të bëjë një sfond grafik të veçantë. Printimi bëhet në mënyrë sekuenciale sipas një vizatimi të bërë më parë për një temë të caktuar **Peizazh** ose **Natyrë e qetë** ose një veprë të punuar më parë nga njësia mësimore Pikturë. Mësuesi/ja jep udhëzimin për të krijuar një kompozim të sheshtë duke theksuar kontrastin e ngjyrave.
- Nxënësit bëjnë grafika në dy ose më shumë ngjyra me teknikën Shabllon / printim në ekran. Për çdo ngjyrë nxënësi duhet të bëjë një formë të veçantë grafike të një shablloni. Shtypja bëhet në mënyrë sekuenciale sipas një vizatimi të bërë më parë për një temë të caktuar Druri ose një veprë të punuar më parë nga njësia mësimore Pikturë. Në këtë mënyrë, mësuesi jep drejtim që gjatë krijimit të një kompozimi floral të theksohet kontrasti i ngjyrave dhe të aplikohen forma dhe tekstura të ndryshme lulesh nga tekstilet në presën e kartonit.
- Nxënësit bëjnë një vizatim të personazhit të preferuar nga një film vizatimor, përrallë, sportist etj. Vizatimi më pas përpunohet me ndihmën e një programi kompjuterik dhe bëhet një përgatitje e cila më pas mund të përdoret për të printuar një bluzë. Në këtë mënyrë krijohet një kompozim elementesh të formave të ndryshme me unitet elementesh dhe harmoni dhe përdorimi i një shenje të thjeshtë grafike apo elementi dekorativ në printim.

Tema: **DIZAJNI DHE KOMUNIKIMI VIZUAL**

Gjithsej: **5 orë**

Rezultatet e mësimit

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. përdor teknika të ndryshme, mjete dhe materiale të ndryshme për të krijuar një dizajn që ofron komunikim vizuel;
2. zbaton elemente dhe parime artistike në dizajn dhe bën origame, poster, monogram dhe ornament;
3. përdor kompjuterin dhe pajisjet dixhitale në dizajn.

Nxënësi/nxënësja do:

1. zhvillon aftësi manuale dhe kreativitetin.

Përmbajtjet (dhe konceptet)

- Bazat e gjuhës artistike në dizajnin dhe komunikim vizual: elementet dhe parimet artistike; mjete, materiale për punë (origame, poster, pllakat, stoli, friz, monogram)

Standardet e vlerësimit

- Krijon poster duke përdorur imazhin dhe tekstin;
- Përpuno friz dhe ornamente duke përdorur forma gjeometrike ose forma natyrore;
- Krijon një monogram;
- Dizajnon objekte duke përdorur elemente të folklorit popullor;
- Bën origame sipas një udhëzimi të demonstruar;

- Përdor kompjuter për të bërë një dizajn.

Shembuj të aktiviteteve

- Nxënësit dizajnojnë një poster për ushqim të shëndetshëm (prodhim ose përdorim) nga e cila krijojnë forma me ndihmën e ngjyrën dhe ritmin dhe duke i nxjerrë në pah forma me përdorimin e kontrastit me qëllim për të vendosur komunikim vizual (përdorim kompjuteri).
- Nxënësit dizajnojnë një shall, kapele dhe doreza, duke zbatuar elementet e artit: përsëritjen, ngjyrën, formën, madhësinë dhe shkallëzimin. Mësuesi jep drejtim për të theksuar vlerat tradicionale ose për të modernizuar. (Përdoren elemente të folklorit popullore me forma natyrore ose gjeometrike.)
- Nxënësit dizajnojnë shenjë personale, d.m.th. monogram nga inicialet e emrit dhe mbiemrit personal. Pastaj të gjitha shenjat vendosen në një bazë të përbashkët në formën e një paneli. Mësuesi i udhëzon nxënësit që të krijojnë kompozim nga elementet me forma të ndryshme - krijim të unitetit nga elementi dhe harmonia dhe për këtë qëllim mund të përdorin dhe kompjuter.
- Nxënësit vizatojnë dhe dizajnojnë motiv p.sh. **yll** dhe si elemente arti përdorin përsëritjen dhe ngjyrën për të krijuar dekorime për festa (Viti i Ri, 8 Marsi, ditëlindje etj.).
- Nxënësit dizajnojnë fanar duke përdorur elemente arti: ngjyrë, forma dhe madhësi. Mësuesi i udhëzon nxënësit të theksojnë format me ndihmën e ngjyrës dhe ritmit dhe përdorimin e origame si bazë në krijim.
- Nxënësit dizajnojnë çantë (për meshkuj ose femra), duke zbatuar elemente arti: ngjyrën, formën dhe madhësinë, duke theksuar format me ngjyrën dhe ritmin dhe me përdorimin e origameve si bazë në krijim.
- Nxënësit dizajnojnë një meny për telefon celular duke përdorur elementet e mëposhtëm të artit: (përsëritja, ngjyra, forma dhe madhësia) dhe i theksojnë format me ndihmën e ngjyrës.
- Nxënësit dizajnojnë flamurin me përdorimin e elementeve të artit: ngjyra, forma dhe madhësia (flamuri shtetëror, flamuri i shkollës, i ekipit sportiv të shkollës dhe të ngajshme.).

INKLUZIVITETI, BARAZIA/NDJESHMËRIA GJINORE, NDËRKULTURA DHE INTEGRIMI MES LËNDËVE

Mësuesi siguron inkluzivitet (gjithëpërfshirje) duke përfshirë të gjithë nxënësit në të gjitha aktivitetet gjatë orës së mësimi. Ai i mundëson secilit fëmijë të angazhohet në mënyrë njohëse dhe emocionale nëpërmjet përdorimit të qasjeve të përshtatshme (individualizimi, diferencimi, puna në grup, mbështetja e shokëve në klasë). Gjatë punës me nxënës me aftësi të kufizuara, aplikon një plan arsimor individual (me rezultate të përshtatura të të mësuarit dhe standarde vlerësimi) dhe kur është e mundur, përdor mbështetje shtesë nga persona të tjerë (asistentë personal dhe arsimor, ndërmjetësues arsimor, tutorë vullnetarë dhe profesionistë nga shkollat e qendrave resurse). Monitoron të gjithë nxënësit rregullisht, veçanërisht ata nga grupet e cenueshme, në mënyrë që të jetë në gjendje të identifikojë vështirësitë e të mësuarit në kohën e duhur, për t'i inkurajuar dhe mbështetur ata në arritjen e rezultateve nga të mësuarit.

Gjatë realizimit të aktiviteteve, mësuesi i trajton njësoj si djemtë ashtu edhe vajzat, duke u kujdesur që të mos u caktojë role stereotipike gjinore. Kur formon grupe pune, ai përpiqet të sigurojë baraspeshën gjinore. Gjatë përzgjedhjes së materialeve shtesë në mësimdhënie, përdor ilustrime dhe shembuj që janë gjinorë dhe të ndjeshëm nga pikëpamja etnike/kulturore dhe inkurajojnë barazinë gjinore, d.m.th. promovojnë ndërkulturizmin. Gjithashtu, mësuesi është i kujdesshëm që të mos transmetojë stereotipat gjinore dhe etnike në veprat e nxënësve..

Gjithmonë kur është e mundur, mësuesi përdor integrimin e aktiviteteve/koncepteve nga lënda **Arti figurativ** me përmbajtjen/standartet nga lëndët e tjera në planifikimin dhe realizimin e mësimit. Në këtë mënyrë, kjo lëndë i motivon nxënësit në mësimin e lëndëve të tjera dhe ndihmon në zotërimin e tyre më të lehtë.

VLERËSIMI I TË ARRITURAVE TË NXËNËSVE

Për t'iu mundësuar nxënësve të arrijnë standartet e pritshme të vlerësimit, mësuesi monitoron dhe vlerëson rregullisht arritjet e nxënësve gjatë mësimit. Treguesit mbledhen për aktivitetet e tyre, motivimin për krijimin e artit, angazhimin, përkushtimin në punë, punën individuale, tandem dhe në grup. Për pjesëmarrjen në aktivitete, nxënësit marrin informacione kthyesë të cilat tregojnë nivelin e suksesit në realizimin e aktivitetit/ detyrës dhe japin udhëzime për përmirësim (vlerësim formues). Për atë qëllim, mësuesi monitoron dhe vlerëson:

- përgjigjet me gojë ndaj pyetjeve të parashtruara nga mësuesi ose shoku i klasës;
- aktiviteti praktik gjatë orëve të mësimit (pjesëmarrja në aktivitete);
- veprat e punuara të artit (vizatimi, pikturimi, formësimi plastik dhe ndërtimi, grafika, dizajni dhe komunikime vizuale);
- pjesëmarrja në punimin e veprave të përbashkëta.

Gjatë monitorimit të arritjeve të nxënësve, mësuesi duhet t'i kushtojë vëmendje të veçantë qasjes individuale ndaj arritjeve të secilit nxënës individualisht. Në fund të vitit, bëhet një vlerësim sumativ përshkruar i standardeve të arritura të vlerësimit. Në fund të vitit shkollor, nxënësi merr një notë numerike sumative.

Fillimi i zbatimit të programit mësimor	viti 2021/2022
Institucioni/përfaqësuesi i programit	Byroja e Zhvillimit të Arsimit
Në pajtim me nenin 30, paragrafi 3 të Ligjit të Arsimit Fillor (Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 161/19 dhe 229/20) Ministria e Arsimit dhe e Shkencës e miratoi këtë program mësimor nga lënda e <i>Arsimit muzikor</i> për klasën V.	<p>Vendimi nr. _____ Data: _____</p> <p style="text-align: right;">ministrja e Arsimit dhe e Shkencës Milla Carovska</p> <p style="text-align: right;">_____</p>